

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 forint fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
czimzendő.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Dr. Berde Aron**; **Girsik János**, **Szabó Sámuel**, **Szentgyörgyi József**, **Vörös Sándor**
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos.**

Tartalom: Közgazdasági bajaink. II. Dr. B. Á. — Növény betegségek és növénytorzulatok Egy hallgató. — Évi jelentés kertészeti szakosztályunk 1882. évi működéséről. Szentgyörgyi Lajos. — Egyvöleg: Meghívás. Értesítés. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések. —

Közigazdasági bajaink.

(A gazdasági hitel érdekében.)

II.

A hitel mai szervezete okozta, hogy a pénztőke birtokosa mindinkább gazdagodik, a földbirtokos pedig mindinkább szegényedik!

A pénztőke boldogulását biztosítja a kamatrendszer. Ha a pénztőke-tulajdonos tőkét átengedi másnak használatra, megkapja a kamatban a) a használat árát vagy bérét, b) a kikölesönzéssel járható kockáztatás díját és c) a kikölesönzésekkel járható tőkevesztés helyreállítására (reeducatiójára) szolgáló bizonyos jutalékot. Ezen elemek együtt alkotják a kamatot s a mint azok változnak, nőnek vagy apadnak, a szerint változik a kamat mekkorasága is.

A pénztőke jövedelme: a kamat, biztos és kényelmes jövedelem, minden különös munka és fáradság nélkül terem, a mint szántani kezd, már arat is a kamat előleges fizetése folytán és a mi földolog, a mai hitelszervezet mellett, nagyon biztos a jövedelme. Az államhatalmak egyetlen jövedelem biztosítására sem alkottak annyi biztosító intézményt, mint éppen a kikölesönzött tőke és a kamat jövedelem biztosítására. A váltótörvény, a telekkönyvi intézmény, uzsora törvény, bank-börze pénzügyi intézetei, raktári, zálogházi, stb. institúció mind a pénztőke és jövedelme biztosítására szolgálnak.

Azon pénztőkek, melyek maguknál az államoknál vannak mint pénzkölcsönök elhelyezve s melyek egyedül Európá-

ban 45,000 millió frtra mennek, még nagyobb biztonsággal és pontossággal jövedelmeznek, az adós államok becsülete, tekintélye, sőt existenciája, meg az összes polgárok adófizetési kényszere kezeskedik ezen tőkék jövedelméről. A tőke gyarapodását nem csak a kamatok tényleges (effectiv) magassága, hanem a kibocsátásnál elért nyeresemény is biztosítja, a mennyiben az államok adósleveleiket azok névértékén alól 15—20%-al bocsátják át a tőkepénzeseknek, a kik azokat rendesen magasabb árrban adják tovább azoknak, a kik pénzeiket államkötvényekben kívánják elhelyezni. Az egész államadóssági rendszer oda irányul, hogy a pénztőke nagy és biztos jövedelemre tehesen szert az adófizetők jövedelmeinek a segítségével.

Ezekhez még más állami kedvezmények is járulnak a tőkepénz javára. Azon jelszó alatt, hogy a pénztőkét nem szabad elbátortalanítani, vagy az országból kiszorítani, mindenütt vagy enyhén, vagy éppen nem adóztatják meg annak jövedelmét; nálunk a pénztőke jövedelmének — a kamatnak csak 10%-át fizeti adóul — ha csakugyan fizeti és el nem buvik az adó elől — a míg az ingatlan birtok 20—30%-át adja át tiszta jövedelmének. Némely állami adósságok kamatai pedig éppen adómentesek.

A törvényhozásoknak fennebb csak vázolt intézkedései megteremtették a pénztőke számára azt a kedvező sorsot, hogy az gyarapodhatik és prosperálhat, pedig maga nem teremti közvetlen a jövedelmét, hanem csak segítyezi az ott termelő munkát.

A mezei gazdaság számára a törvényhozások biztosítják, úgy a hogy a föld tulajdonát, hogy majd a föld jövedelmének egy tekintélyes részét, adóképpen az állami célok megvalósítására visszaadja az államnak. Ezen kívül a mezei gazdaság specialis céljaira kevés állami institúciók szolgálnak. Nálunk egyedül az erdőtörvény, a vadászati és cselédtörvény akarnak a mezei gazdaság érdekeinek szolgálni. Ezek közül is, kivált a cselédtörvény olyan, mint ha azt maguk a cselédek készítették

volna a maguk számára. Egy vonalba helyezé az a gazdát a cseléddel, megrontja a gazdai tekintélyt, a kellő függést a háztartásban, sőt lábat ad a cselédnek gazdája ellenében, kivált városokban, hol a cselédek ismerik a törvényt, egészen meg vannak romolva a cselédek.

A jelzálog-kölcsönökre czélzó eddigi intézkedések is a mezei gazdaság érdekeinek akartak szolgálni; de tényleg, mint a következés megmutatta, megrontották azt. A jelzálogi rendszer, ha nem is magát a földet, hanem annak értékét mozgóvá és lehetővé teszi, hogy az mintegy kézi zálogul átadassék a hitelezőnek. A jelzálogul adott birtok értéke, a reá fektetett pénztőke erejéig, már többé nem a névleges földtulajdonosé, hanem a hitelezőé s ha a kölcsöntőke, nem emeli rögtön és arányosan a megterhelt birtok értékét és jövedelmét, a mi ritka esetekben történik, a földbirtokos állapota legott rosszabbulának indul a kölcsönzés folytán, annyival inkább, minthogy a bizonyos kamatfizetés még a netaláni melioráció eredménye előtt beáll s a kamat is magasabb, mint a pénztőkével egyeuerékű birtokmennyiség tiszta jövedelme. A jelzálog-kölcsönnel együtt igen sok esetben a mezei gazdaság megkapja sorvasztó betegségét, kivált terméketlen időszakban, a melynek pusztulás a vége. Rémitő példája ennek hazánk, a hol 1876—1880., tehát öt év alatt közel 100,000 birtokos kényszerült birtokát odahagyni és földönfutóvá válni.

A jelzálog rendszer tette lehetővé, hogy Németországban is a földbirtok egész értékének $\frac{1}{10}$ -de nem a földtulajdonosoké többé, hanem a hitelezőké és hogy ott is, mint azt egy birtokos egy jelzálogügyi enquéten találoan kifejezte, a keselyű tépegeti ki a földbirtok szivét.

Ezelőtt 30 évvel, a midőn a földbirtoknak társadalmi kötelekei, az ösiségi intézmény megszüntetésével, szétszakadtak, azt hitték a földbirtoknak nem kell egyéb segély, mint bő és lehetőleg olcsó kölcsöntőke, hogy az felvirágozhassék. A jelzálogbankok és földhitelintézetek, ily czélból alakultak, előteremtették a pénzt és a földbirtok telekkönyvezése által az állam a földet hitelképessé tette, hogy az a reá kölcsönzött pénznek teljes biztositékaul szolgáljon s ha ehez még a köteles törlesztést is hozzákapcsolták, azt hitték meg van alkotva egy oly földhitelrendszer, a mely megóvja ugy a földbirtok érdekeit, mint a hicsön jogait.

A 30 évi tapasztalás a mezőgazdasági hitel ily szervezetét elégtelennek bizonyította be. Egyfelől lehetővé tette, hogy a földbirtok a pénztőke szolgaságába jutott; de másfelől maga a kölcsöntőke sem találta meg a teljes biztositékot a telekkönyvi intézményben. Mutatja ezt az, hogy Magyarországon a feat említett 5 év alatt 33 millió, Austriában csaknem 114 millió fitnyi betáblázott kölcsön veszett el, nem lehetvén azt a jelzálogokkal realisálni.

Mind ez azt mutatja, hogy az ugynevezett reálhitelen nyugvó kölcsönzési rendszer alapján hibás. E hitelnél, mint tudva van, a lekötött vagyon záloga vagy biztositéka a kölcsön vett tőke és járuléka visszafizetésének. Eltekintve attól, hogy a kölcsönzés ezen formájánál a hitelnek semmi vagy igen-igen csekély szerepe van, hanem ennek helyét maga a zálog tölti be;

jelzálogkölcsönnel tehát hitelről aligha lehetne beszélni, ezen kölcsönzési forma már előre megtámadja és deválválja a jelzálogul szolgáló vagyon törzsértékét és növekedő erővesztésre kényszeríti, ha nincs arra gond fordítva, hogy a kölcsöntőke a jelzálogul szolgáló birtok javítására, termőerejének emelésére fordíttassék. A jelenlegi jelzálogi kölcsönzésnek az a nagy hibája, hogy egészen a kölcsönzőre van bízva, hogy a kölcsöntőkét javításokra fordítsa vagy pedig meddő kiadásokra alkalmazza. Legtöbbsnyire a kölcsönvett idegen tőke az adós kezén meddő alkalmazás folytán megsemmisül és kölcsöntőkének és járulékaiknak a visszafizetése csak a jelzálog törzsértékének megsonkításával történhetik!

Franklin régen adta azt a tanácsot: „ne feledd, hogy a kölcsönvett tőke nem a tiéd, hanem csak használatra bírod, azért ugy gondozd és kezeld, hogy azt a maga idejében vissza tud adni a tulajdonosnak a használatért járó bérrel együtt.“ E tanács a hitel czélját világosan megjelöli s a mely adós azt nem követi, az nem méltó a hitelre. A ki a hitelt élvezet okáért használja, az a veszély felé rohan s maga után rántja a jelzálogul kijelölt ingallant is, mely tán ősei munkásságának az emléke és családja jóllétének a kuffeje.

Mindenkinek a földbirtoka egy darabja a hazai földnek, mely hivatva van, hogy kenyeret teremjen a haza gyermekeinek. Ennélfogva a földbirtok érdeke nem épen az illető tulajdonosok magán érdeke, hanem egyszersmind közérdek is. Ha akár a hibás kölcsönzési rendszer, akár a kölcsönzők rossz felfogása folytán, a föld mind szorultabb helyzetbe jut és mind kevesebb kenyeret terem, ellenben a népesség száma nő és mind több-több kenyeret követel, beáll a köznyomor, melyet meg kell előzni közerővel is, ha kell az egyesek ellenére is!

Dr. B. Á.

Növénybetegségek és növénytorzulatok. *)

II.

Lássuk először is a torzulatokat.

Hogy mi a torzulat, megmondottuk már feutebb, megmondottuk, hogy a rendes alak és nagyságtól való eltérésre vonatkozik ezen elnevezés, megmondottuk azt is, hogy kultivált növényeinket gyakran épen a torzulatokért tenyészítjük, pl. a kalarábét, mely nem egyéb, mint a növény megvastagodott szára, a kárfiolt, mely nem egyéb, mint eltorzult virágzat stb. Most említsünk fel még néhány esetet a torzulatokra.

Felhozom itt először is a lóheret. Mint általánosan tudjuk, a lóhernek bármás levelei vannak, néha azonban találunk négyes leveleket (négylevelű-fű), sőt nagyon ritkán ötösöket s hatosokat is; mely eseteket a torzulatokhoz számítjuk.

Bemutatok itt egy fűz ágot. A mint látjuk az nem beugeres, hanem lapított, továbbá ott, hol elágazásba indulna, ezek az ágak össze vannak növe. Ezt fasciationak mondják, magyarul szalagosodás, bábásodás, pántosodás.

*) Dr. Szaniszló Albert kolos-monostori tanár előadásai nyomán jegyezte egy hallgató.

Ugyanily elváltozást gyümölcsfákon is találhatni, bár én leg-
többször fűzön láttam. Felemlitem itt azt is, hogy intézetünk fő-
épülete körül található egy-egy Taraxacum, melynek virág-
szára 5—10-szeresen vastagabb a normalisnál s egyszersmind
lapos. Ily Taraxacumok néha igen nagy számmal vannak, egy-
kettő minden évben találkozik itt. Ezen abnormitást is a fasci-
atio kategóriájában vélem sorozhatni.

Intézetünk előtt van egy rózsa tő. Pár év előtt minden
virágból, mely azon viritott, még egy rövid szár emelkedett ki,
melynek végén hasonlóul egy rózsabimbó mutatkozott. E jelen-
séget, — melyet szárított példányokban ime bemutatok — dia-
physisnek mondják.

Felhozom továbbá a levélszervek metamor-
phosisát, melyre nézve előre kell bocsátanom, hogy Goethe
a levélszerveket következő rangsorozatban állította :

- Levéltővis.
- Lomblevél.
- Murva.
- Csészelevél.
- Sziromlevél.
- Himszál.
- Termőlevél.

A levéltővis a legalsó, a sziromlevél a legfelső rangot
foglalja el.

Ha most egyik vagy másik az előtte vagy utána állóvá
átváltozik, ugy metamorphosistról van szó, mely lehet előhala-
dó és visszafejlődő. Az előhaladóra például szolgál a
páztortáska, melynél igen ritkán megesik, hogy nem 6, hanem
10 himszála van, de ilyenkor azután nincsenek szirmai, mert a
főls 4 himszál épen a sziromlevelekből képződik.

A visszafejlődő átalakulásra példákat szol-
gáltatnak a csokros virágok. A csokros virágnak sok szirma
van, a mely főls szirmok termőlevelekből s leginkább a him-
szálakból lettek. Hogy ez csakugyan így van, erről meggyőz-
het benünket egy-két ilyen virágnak szemlélése, a midőn a
himszál szirommá való átváltozásának átmeneteit láthatjuk.
Nézzük meg pl. egy tulipánuak vagy egy mályvarózsának
szélszedett szirmait, mely a szónál meggyőzőbben beszél.

Égészen csokros virágot ritkán fogunk látni, mert leg-
több esetben ily átmeneti himszálak, illetve szirmok találhatók
s hogy pedig az egészen teljes virágok meddők, azt talán mon-
danom sem szükséges.

A csokros virágokhoz még azt kell megjegyeznem, hogy
azoknál igen sokszor több szirom van jelen, mint a mennyit a
megfelelő fattyuvirágból levő levélszervek (szirom, himszál,
termőlevél) száma után várhatnánk.

A visszafejlődő átalakulásra még egy példát hozok fel.
Intézetünk kertjében van egy bokor kék virágú Delphi-
nium, mely némely esztendőben egészen zöld színű virágokat
(Chlorantia) terem, de a melyek az eredeti virágalakot meg-
tartják.

Itt azután felemlitem még azt, hogy sokak szerint a vi-
rágok elzöldülésének nem lehet azon nagy morphologiai jelen-
tőséget tulajdonítani, valamint egyáltalában a növények

rendellenességeinek nem lehet oly nagy általános értéket tulaj-
donítani, mint azt sokan szeretnék. (Term. tud. közl. 1882.
május. 153-ik füzet.)

Az itt elsorolt s eléggé szembeötlő esetek szolgáljanak
például a torzulatokra, — mire nézve azonban még számos ese-
tet lehetne felhozni, sőt Thome ismeretes növénytani művében
is sokkal több eset van felsorolva.

A növénykórok egyik csoportját azok képezék, melyeket
a talaj és légköri viszonyok kedvezőtlen alakulatai idéznek elő.
Ezekhez foghatjuk még azokat is, melyeknek okait illetőleg
semmit sem tudnak.

Az ezen kategóriába tartozók közül felemlitem a követ-
kezőket:

Burgonya-átnövés vagy burgonya-fiadzás.
E baj abban áll, hogy a burgonyagumók szemei, még mielőtt a
földből felszedetnének, fejlődésnek indulnak s vagy vékony szá-
rat hajtanak, mely levelekkel van ellátva, vagy pedig apró gu-
móvá képződnek, mely utóbbi az anyagumon ül. Ilyen meg-
fiadás egyébként a télire bevermelt burgonyán is fordulhat elő,
mire intézetünk gazdaságában is volt eset.

A gabnaszemek megszorulása, a vetés ta-
vaszi rothadása jól ismeretesek önk előtt a gazdasági
gyakorlatból.

A gyümölcsfák rákjára vonatkozólag intézetünk
kertjéből egy almaágot mutatok itt be.

Mohabetegség (Mooskrankheit) kivált almán látható s
abban áll, hogy a fát moha és zuzmó nagy mérvben lepi el s
miatta a fa el is veszhet. A gyógykezelés részint a mohának
közvetlen eltávolításában, részint a talaj javításában áll. (Ezen
betegség a parasiták által okozottak sorában is helyet fog-
lalhat.)

A levelek színbeli elváltozása. Ide szá-
mitjuk a levelek halaványságát, megsárgulását és fehér
foltjait.

A levelek halaványsága különösen árnyékos
helyen tenyésző növényen észlelhető s oka a fény hiányában
keresendő. Ugyanis azon gömbölyded testecsek, melyek a nö-
vénynek zöld színt adnak az u. n. chlorophyll-testecsek, —
mint ismeretes — világosság befolyása mellett zöldülnek meg
s így igen természetes, hogy csekély mennyiségű fény mellett
a megzöldülés is kisebb mérvű lesz s a levelek halaványság ma-
radnak.

Megsárgulás alatt a leveleknek nem összeli meg-
sárgulását értjük itt, mert ez rendes körülmény. Kórosnak ak-
kor mondjuk e tünetnyit, ha nyár közben lép fel. Ennek köz-
vetlen oka szintén a chlorophylltestecsek zöld színének hiányos
kifejlődése, távolabbi oka pedig, legalább némely esetekben, a
talaj vastartalmának csekély volta. A vas ugyanis — mint ezt
kísérletileg bizonyították — szintén egyik kelléke a chloro-
phylltestecsek megzöldülésének s így a levelek sárgaságát oly
esetekben, midőn a talaj csekély vastartalmu, élettanilag értel-
mezhetjük. E megsárgulásnak egy sajátos faja a szőlőn for-
dul elő; midőn is a levelek előbb megsárgulnak, később meg-

feketednek. Vizsgálatok kiderítették, hogy ez esetben a kórok nem a talaj vastartalmanak hiánya, hanem a szőlőgyökerek megváltozott tápfelveteli működése. Ezen kór hő kálitartalmu trágya által több esetben orvosoltatott, egy ízben intézetünk szőlőtelepén magától elmúlt.

Fehér foltok sok növényfaj egyes példányainak levelén találhatók, sőt vannak egyes növények, a melyeknél ezen abnormitás állandóvá lett s ezek, mint szép variációk mivelletnek; mire nézve mint szép példát a tarkalevelű juharts a szobákban tartatni szokott Cyperust említem. Az ily növények mindég gyengébbek zöld rokonaiknál, mit nekem különösen a Cyperusoknál volt alkalmam megfigyelni.

Elfagyás.*) A növények tenyésztete s életműködéseik bizonyos hőmenyiséget igényelnek, mely különböző növényekre nézve igen különböző. A hő nagymérvű csökkenése az egész növénynek vagy a növény egyes részeinek megfagyását eredményezheti, mely esetben halálhoz vezethet. Hogy azonban mennyire kell a hőnek leszállani, hogy valamely növény vagy növényrész elhaljon, e tekintetben több körülményen kívül a növény sajátos természete nagy szerepet játszik. Tudjuk pl., hogy a mohok és zuzmók soha el nem fagnak; míg némely déli növényt a hőnek 0° körüli gyors váltakozása is tönkre tesz.

A növények fagyás következtébeni elhalása valószínűleg nem a megfagyás, hanem a felengedés alkalmával áll be. A növénysszövetek megfagyásánál a sejtnedvek két részre válnak, u. m. tiszta vízre, mely csakhamar jéggé lesz és egy töményebb oldatra, melynek megfagyására nagyobb hideg szükséges. Ez utóbbi, legalább egy ideig a sejtek protoplasmájában és falában van beivódva. Ha a megfagyás lassan történik, akkor a megfagyott víz apró jégrögök alakjában lép a szövet felületére, mely jégrögök alapjukon növekednek. E jégrögök fellépése és növekedése úgy fogható fel, hogy először vékony vízréteg fagy meg, mely a sejthártyát kívülről bevonja. Majd újabb és újabb vízréteg lép ki a sejthártyából ennek felületére, mely szintén megfagy, a sejthártya pedig a sejt belsejéből pótolja ezen vízvesztéséget; mi mellett természetesen a sejtnedv mindinkább tömöttebb, a sejthártya és protoplasma pedig mindinkább vízszegényebb lesz. Ebből megérthetjük, miért vesznek el inkább a növények a gyors, mint a lassu felolvadásnál. Ha ugyanis a felolvadás lassan történik, akkor a jégrög olvadása által elvárolt folyadékknak van ideje, hogy a sejt belsejébe visszaszivárogyon s így a sejthártya és a protoplasma nedvtartalmában, valamint a sejtnedv sűrűség fokozatában rendes állapot állhat elő; mi gyors felolvadásnál nem történhetik. Érthető ebből az is, miért nagyobb a veszély nedvdús szövetek megfagyásánál, valamint akkor is, ha a megfagyás nagyobb mérvű.

Kóros kiválasztás. Sok növény bír azon tulajdonsággal; hogy nyákot, mézgát, gyantát, mannát vagy viaszkot választ ki. E tünetny rendes körülmények közt jó létre s ezt betegségnek nem is nevezzük. Ez anyagok közül a viasz mindig valamely szerv felületén lép fel, az annak vizzeli közvetlen

érintkezését akadályozza; pl. a szilvagyümölcs felületén levő kékes por nem egyéb; mint viasz. A többi említett anyagok a sejtek belsejében, vagy a sejtek egymástól eltávolodása által képződött járatokban találhatók. A nyák gyakran látható a rügyfedő levelekben, pl. a lógesztenyénél s ott azon szereppel bír, hogy a rügy fejlődő képleteiben a víz elpárolgását akadályozza, vagy legalább mérsékelje. A mézga meleg éghajlatok alatt különösen a valódi akácznál fordul elő s itt arab mézganak mondatik. Nálunk különösen cseresznyefák adnak mézgát, mely azoknak úgy héj- mint faszövetében előfordul. Gyantát tülevelű fáinkban találunk, minek demonstrálására elég egy fenyő vékony ágát ketté törnünk s a törési helyet még egyszer pár nap múlva is megtekintenünk. Manna Olaszthonban körisfákból szivárog, oly módon, hogy e fákon az emberek julius végén metszéseket tesznek, mire mintegy egy hónapig tartó mannaszivárgás áll elő. Állítólag a köriskabocza — Cicada Orni — szúrása ugyanezt eszközöli.

Vannak azonban oly esetek is, midőn ezen anyagok képződése, kivált a növény életének későbbi szakában, tullépi azon határt, melyen belül az a növényi szervezet kára nélkül történik. Ilyenkor a járatok — melyek az említett anyagok számára előbbi esetben is jelen vannak — nagyobb kiterjedést vesznek s a fa vagy héj szövetének mindinkább nagyobb mennyiségét vonják körükbe, minek folytán a növény elbetegedése s esetleg halála következik be. Ily esetekben az említett anyagok képződését kórosnak mondjuk.

Mindezen anyagok képződése szorosan összefügg az áthasonítással és az áthasonított tápokból veszik eredetüket s nagyobb mennyiségben csak akkor képződhetnek, ha az említett tápok felhasználása hiányos, ha azok a növény által növekedésre, vagy új szervek képzésére nem fordíthatattak.

Redvesedés. Ezen betegség alatt különböző fák korhadását értjük, mely mellett a sejtfalak enyvszerű nedves tömeggégé; vagy laza, taplószerű, később egészen elporló anyaggá idomulnak. Megkülönböztetünk veres és fehér redvesedést — Rothfäule, Weissfäule — azon szin szerint, melyet a bomlásnak indult fa felvesz. Vén fáknál ezen változás egészen rendes s minden esetben bekövetkező tünetny; de fiatal fáknál betegségek kell azt tartanunk. Gyakran hosszabb ideig áll fenn e kór a fa belsejében, a nélkül, hogy annak jelei kívülről mutatkoznának; de vannak esetek, midőn az első fellépés kívül történik. E kór mellett a fa élete addig tarthat, míg kambiuma él: mihelyt a kambium elpusztult, a növény élete is megszűnik. Legfeltünőbb viseletük van e betegség iránt a fűzfáknak, melyeknek törzse gyakran egészen el van pusztulva s a folytonosság csakis egy kis héj által van fenntartva; mégis a fa hosszabb ideig ágakat hajt és él. A fák ezen betegségénél gyakran görcsöi gombákat s moszatokat találnak. Hogy azonban ezek minő viszonyban állanak ezen kóros folyamathoz, erre nézve a vélemények még nem jutottak megállapodásra. Meglehet, hogy e kórt is az élődiék által okozottakhoz kell majd sorolnunk: ha kiviláglik, hogy minden esetben az említett gombák és mozzanatok képezik ezen kór indító okait.

*) Sachs Lehrbuch der Botanik.

Évi jelentés kertészeti szakosztályunk 1882. évi működéséről.

Tartott a szakosztály 1882-ben 53 ülést, melyek közül egyben Dr. Berde Áron alelnök, kettőben Szenkowich Márton s egyben Toth Tamás tagtársak, míg a többiben id. Bodor Pál rendes elnök vezették a tárgyalásokat; a jegyzőkönyveket ez évben is — Szentgyörgyi Lajos szerkesztette.

Az ülések látogatásában elnök, alelnök és jegyzőn kívül legszorgalmasabbak voltak: Szenkowich Márton, Szentgyörgyi József, Gamauf Vilmos, Zonda László (egyl. kertész), Szász Lajos, Nagy Dániel, Dr. Réthy Mór, továbbá Dr. Martin Lajos, Bodor Antal, Tóth Tamás, Szabó Barna tanárjelölt, (most miskolci tanár), Nagy Lajos tanár, Ritter Gusztáv, Szabó Sámuel, Kovács János tanár, Sárdi Lőrincz. A többi tagok helyt nem lakásuk, vagy elfoglaltságuk miatt csak ritkábban vehettek részt.

A rendes szakoszt. tagokon kívül — kik összesen 22-en vannak — látogatásukkal tisztelték meg üléseinket Dr. Winkler Frigyes orvos, Keresztély Kálmán, Berde Mózsza, Betegh Sándor, Csiszár József, Valler József mákói lelkész, Boér Sándor, Gr. Schweinitz Gyula, Parádi Kálmán tanár urak.

Szakosztályunk viselt dolgait hűen vissza tükrözik pontosan vezetett jegyzőkönyveink; az év folytán, az Erdélyi Gazdában meglehetősen terjedelemben — időnként I—VI. pontban megjelent közleményeink s épen azért csak általánoságban s néhány nevezetesebb mozzanatot említünk itt föl.

Izlettetett az egész évben összesen 640-féle gyümölcs és pedig 347 alma, 138 körte, 117 szőlő, 12 kajszin, 7 szilva, 6 őszibarack, 5 aszálvány, 6 egres és 2-féle kompót.

Izlelési anyaggal — a rendes tagok közül — legnagyobb mérvben id. Bodor Pál elnök s aztán alelnök és szakosztályi jegyző járultak s még rajtuk kívül Ritter Gusztáv főkertész a kol-monostori kir. gazd. tanintézetből, Nagy Dániel, Szentgyörgyi József, Dr. Réthy Mór, Veress Ferencz, Szász Lajos, Tóth Tamás és Szenkowich Márton különösen finom és csodaszép Nemes Colmárjával (D'Argenson). Külső ügytársainktól, jelenen: Törpényi János, boldogemlékü Kilyén Ferencz valkói telepéről, Págot János, Betegh Sándor, özv. Kömpolti Józsefnétől Maros-Solymosról, özv. Gocs Józsefnétől Iklódról, Gr. Schweinitz Gyulától, Bereczki Máté, Kovács Lajos, borsai tanító, Valler József lelkész, Fűzi Sándor, lelkész, Márk Ferencz vasúti fűtési biztos, Somkerekai (Stengel) Gusztáv gyalui főerdész, Bencze Károly székeli tanító, Dr. Jeney Victor (Debreczenből hozva) Dr. Haller Károly, Dr. Schilling Lajos, Kethely István Vármezőről, Bothos Dénes Sárdról, Geng Ádámtól: továbbá közvetve Nagy-Enyedről, Medgyesről, Tordáról, Vadadi Gergelyről, Ince József, Bodor Antal tagtárs utján Ördögkútról, Boér Jánosnétől Dodoltáról, id. Biasini Domokos, Szacsvai Zsigmondtól (a finom kis Szacsvai tafota) a nagy nevű Dobai és Kronstädter-féle gyümölcstelepekről, Korbuly Bogdán uraktól nyertünk még izlelési s illetve meghatározási (determinálás) tekintetből kisebb-nagyobb meny-

nyiségű jobbnál-jobb gyümölcsöket. S aztán az egyleti köztelek nagy-utczai szőlős kertjéből, különösen finom specialis szőlőket.

Hogy mi nevezetességek fordultak meg ez évben asztalunkon s egyebeket illetőleg is mit tett szakosztályunk, azok ismétlésébe nem bocsátkozunk, kellő terjedelemben lévén azok évi közleményeinkben jelezve.

Anynyt azonban mégis szükségesnek tartunk ismételni, hogy a Bereczky Máté Nagy arany peppinje, Balogh (aranyka) Rteje és Tournay arany Rtte nagyszerű almái, a Kovács Lajos igéző szép és éppen oly nagy — óriás „szászpap“ alakú és színű almája — az id. Biasini Domokos „Szt. Ferencz“ körtéje, elnök és jegyző Josephine des Malines körtéi s Bodor Rte (Schönbrunni) almáik, Szenkowich Márton D'Argensonja s egyáltalán a legalább 20 helyről izlett „batulok“ „Londoni-peppinek“, jegyző Multhauptja, Angol teli párméje, Betegh Sándor Bredai Nelguin Rteje, Ritter Gusztáv Sárga Bellefleur-je és valódi Orleansi Rteje, Valler József lelkész gyümölcsei, id. Bodor Pál, Szentgyörgyi Lajos, Nagy Dániel és Szenkowich Márton szőlői, jóval fölül multák versenytársaikat.

Szaporodott szakosztályunk ez évben Dr. Gocs Jenő, Bodor Antal, Dr. Martin Lajos, Hatházi Ferencz ügybuzgó tagokban oly egyénekkal, kikre, mint fiatal erőkre, méltó büszkeséggel tekint szerény gyümölcsészeti collegatusunk.

Köztelkünk ügyét is teljesleg rendbe hozva hiszszük (s ugy is van); megválasztva a mult tavaszon s egyelőre 8 évre szerződve is — a fiatal, lankadatlan buzgalmu és törekvő Zonda László gyümölcsészeti és borászati tanfolyamot Bpsten végzett okleveles kertészt.

Ojtvány-tábláink (az alma-körték 8 turnusra s a csontrók 3—4-re osztva) 15 alma, 20 körte, 6 kajszin, 5 szilva, 5 meggy, 7-féle cseresznyefajban teljes megelégedésre diszlenek. A fajok tisztaságát tekintve pedig legcsekélyebb gyanu sem férhet hozzájuk.

Őszi barack szemzéseink most két éve elfagyván; efféle ojtványokkal még ez évben rendelkezhetünk; az intézkedés azonban e tekintetben is megtörtént.

Az ojtványokban a kereslet akkora mérvben mutatkozott miszerint kétszeresét kénytelenítették vevőink rendelkezésére bocsátni annak a mennyiségnek, a mely tulajdonképp egy évi elárúsításra praeliminálva volt.

Jövöre nézve még correctebb expedienst talált szakosztályunk arra nézve, hogy ojtványvásárlóinknak panaszra okuk ne lehessen, azt tűzvén ki czélul, miszerint lehető egyenlő fejlettségű csemetéket kapjanak a termelők.

Ojtógalyakban már — a mint ez az egylet új katalógusából is látható — egész legiója áll a kitünően finom gyümölcsöknek szintén az érdeklődők rendelkezésére.

Az országos magyar gazdasági egyesületnek hozzánk intézett azon kérésére, miszerint Erdélyre nézve 5—6 alma-körte fajt válaszszunk ki s azok neveit rövid uton megküldjük; szakosztályunk nem késett válaszával, jelezvén mindazonáltal, hogy a számot igen kevésnek találva 10—10-féle alma-körtét

jelölt meg, következőkben: Baumann téli piros Rte, Londoni peppin, Ananász Rte, Angol téli arany pármén, Batul, Casseli nagy Rte, Dánzigi bordás alma, Pónyik, Kései van Mons Rte és Bánffi Pál almák.

Lörincz Kovács = Nyári Kálmán körte = Bon Chretien d'été = Terzsátlan; Császár körte = Beurré blanche = ősi pergamen; Angoulemei hgnő, Hardenpont vajonca = Ferdinánd koronaörökös; Nemes Colmár = D'Argenson = Regentin = Colmár Souverain; Téli esperes körte = Doyenne d'hiver = Brüsseli pergamen; Vilmos = Williams = Bon Chretien Williams = Poire d'Angleterre, I. Napoleon vajonca = Bon chretien Napoleon; Diel vajonca = Beurre magnifique; Pisztrang körte.*)

Ez évben más kiállítást nem rendeztünk s nem is vettünk részt másban, mint az egylet nagyutczai szőlős kertje termésének speciálisabb fajából rögtönztünk az egyleti titkári irodában egy 5 napig tartott tárlatot, egyidejűleg must mérést is eszközölve azon 16-féle nevezetesebb borféléből, melynek eredménye október végén az Erdélyi Gazdában látható is volt.

A tavasz elején — új kertészünk megjöttével — fölhituk olvasóink figyelmét az egylet köztelki ojtványmetszési műtétek megszemlélésére s az év végén, decz. havában, főképp helybeli ügyfeleinket szakosztályunkba való sorakozásra, tömörülésre s mindkettőnek és kivált Zonda László új kertészünk metszési műtéteinek tisztességes számban jelentkeztek látogatói annyira, hogy e kivánt mozgalom, még később újra meg újra föl-fölütötte magát.

Igen érdekes ajándékot nyert egyletünk, illetve kert. szakosztályunk abban a gyümölcsészetet és szőlészetet nem egyszer megsemmisítéssel fenyegető igen szép gyűjteményben, melyet Dr. Szaniszló Albert kol.-monostori kir. gazd. intézeti és egyetemi magán tanár ur volt szives birtokunkba juttatni.

Valamint Dr. Berksz 51-dik ezredbeli orvos urtól is az által, hogy sept. elején a helyszínéről boszniai szilva galyakat küldött számunkra szemzés tekintetéből. Mely mindkét rendbeli szivességükért fogadják e helyen is szakosztályunk ismételt hálás köszönetét.

Háromféle, egymástól kevéssé eltérő, sóvári almát kapunk Tisza-Füredről Bartha Ferencz, békéscsüei gyüm. egylet titkár urtól most egy éve, de a melyeknek egyikébe sem ismerünk sóvárinkra, tartósak, de nem mérközhettek a mi választottainkkal.

Lépéseket tettünk Bereczki Máté gyümölcsészeti neoztorunk mező-kovács házi 1200-féle fajt számláló gyümölcs telepének országos kincsesé tétele tárgyában. Szives készséggel teljesítettük Máramaros-szigeti kir. főmérnök Nagy György ur azon kérését, miszerint batult, pónyikot, erdélyi narancs almát s

*) A gyümölcsök nevei azon sorban szedvők, a mint azok a szakosztályi tagok szavazásánál sorrendet nyertek s így is terjesztettek felet 1882. febr. első felében, a központba. Mi lett velük, még e napig nem értesültünk felőlök.
S z. L.

ananász Rtet küldjünk megismerés tekintetéből, melyek közül főmérnök ur nyilatkozata szerint különösen a két első igen nagy tetszésben részesítettet.

A sept. 17-diki népes szakosztályi ülés — élő nagy Bodorunk és 8 év óta szeretve tisztelt szakoszt. elnökünk s megelőző néhai édes apja gyümölcsészeti érdemeik méltányoló elismerésül, az eddig Schönbrunni Rte néven figuráló igen régi, egyik legjelesebb tulajdonokkal bíró almánkat Bodor Rte re készlette.

Az erdélyi ősi almafajok — igen találóan festett — száma ez évben már 20-félére szaporított.

Röviden szólva igyekezett szakosztályunk a letűnt évben is megtenni minden lehető arra nézve, hogy pomológiánk zavarára, kezdetleges volta a maga kívánt útjára tereltesse. S ha nem is fényeskedik valami nagyon az eredmény, megnyugtatta szerény kis seregünket az a tudat, hogy akaratunk volt a jóra, de hogy azt oly rögtönösen végre is hajthassuk, erőnk s más kívánt eszközök igen nagy mennyiségben hiányoztak. S hogy pedig annyit is képesek valánk tenni, a mennyit öntudatunk érez, azt köszönhetjük egyfelől a kívülről is jövő bizalmas rokonszenves támogatásnak, melyet már fönebb is szerencsések valánk jelezni.

S hogy ez jövőben még hatványozottabb módon történhessék tiszteletteljesen kérjük áldott gyümölcsészetünk minden rendű és. rangu mozgótagját, kinek mi áll hatalmában, jöjjön arval segítségünkre!

Mert mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy Pomona birodalmának művelőjéhez, az ég közelebb van s következőleg az áldásból is könnyebben kinyerhetjük fáradozásaink méltó jutalmát.

Szentgyörgyi Lajos,
szakosztályi jegyző.

EGYVELEG.

— Meghívás. „Az erdélyrészi oksz. méhész-egylet“ igazgató választmánya, folyó február hó 25-kén azaz vasárnap d. u. 3 órakor, az erdélyi gazd. egylet belmonostorutca 8. számú titkári irodájában ülést tart, melyen megjelenni az egyleti tisztviselők és választmányi tagok tiszteletteljesen kéretnek!

Kolozsvárt, 1883. február 19.

Szentgyörgyi Lajos,
méh. egyleti főtitkár,

— Értesítés. A magyar korona területén foglalkozó gazdatisztek és erdészek segélyegyesülete által életbe léptetett állomás-közvetítő osztály — elfogad minden körébe tartozó bejelentéseket és kéri úgy a földbirtokos, mint a bérlő urakat, hogy az üresedésben lévő állomásokat az egyesületi irodának (Budapest, papnövelde-utca 6.) jelentsék be. Állást kereső tag urak sziveskedjenek beküldeni bizonyítványaik másolatát, hogy előforduló esetekben őket ajánlhatjuk. E közvetítésért költség nem terheli sem a földes urat, sem a folyamodó egyesületi tagot, --

mivel ezen intézménynek főcélja az, hogy a földbirtokos és bérlő urak támogatását a tag urak javára ezen uton is ki-nyerje. —

Krocsák G. Emil,
az egyesület ügyvezetője.

Üzleti szemle.

Gabona-árak.

Minimum és maximum: Budapest feb. 17. | Bécs feb. 17.

Buza	9.70 — 10.50 frt	9.80 — 10.30 frt
Rozs	7.00 — 7.30 frt	7.65 — 8.25 frt
Árpa, takarmány	6.85 — 7.10 frt	6.75 — 7.50 frt
Árpa, szeszfőzésre	7.30 — 8.00 frt	8.50 — 9.00 frt
Árpa, seres	8.10 — 9.30 frt	10.20 — 11.20 frt
Zab	6.20 — 6.60 frt	6.55 — 7.25 frt
Törökbuza	5.95 — 6.15 frt	6.60 — 7.80 frt

Budapesti marhavásár február 15-én. Összes felhajtás 1502 db. nagy és 1575 apró marha. Ebből eladatott 17 db. bika, 861 db. ökör, 322 db. vágó tehén, 275 db. fejős tehén, 33 db. bival, 574 db. borju, 1001 db. bárány. Árak: bika darabonként 120—150 frt, ökör páronként 180—220 frt, vágó tehén páronként 140—200 frt, fejős tehén darabonként 100—120 frt, bival páronként 160—190 frt, borju darabonként 15—20 frt, bárány páronként 4½—5½ frt, juh páronként — — frt. Húsárak 100 kilonként: ökörhús 51—54 frt, tehénhús 50—53 frt, borjuhús 60—65 frt, bivalhús 46—48 frt.

Bécsi marhavásár február 13-án. Összes felhajtás 2918 drb és pedig 1802 drb. magyar, 505 drb. lengyel és 611 drb. német fajta, melyből 2832 drb. ökör, 50 drb. tehén, 34 drb. bika és 2 db. bival. Árak 100 kilonként: magyar hizó 50—63½ frt, lengyel 51½—56 frt, német 52—62 frt, tehén 50—52 frt, bika 50—53 frt, bival — — frt. Lábán darabonként 110—210 frtot fizettek.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

(4.)

Eladó

(1—3.)

6 hónapos Berkshire-kan és kocza malaczkok.

Mustra ellős svajczi tehenek.

Értekezhetni szóval vagy írásban Kolozsvárt

Sigmond testvéreknél.

Ser-árpa vetőmag eladás.

Ezen tanintézet gazdaságában egyenesen Angliából és Franciaországból hozott magról nyert első termésű serfőzésre való árpa eladásra bocsáttatik.

Az angol chevalier pedigree és elzászi chevalier árpa ára métermázsánként 8 frt, a földmivelés-, ipar- s kereskedelmi m. k. ministerium megállapítása szerint. Zsák a vételár szerint 56 krral számított. Szállítás a vasutig ingyenes. Az árkiegyenlítés utánvétellel eszközöltetik.

Kolos-Monostor, 1883. február 19.

A m. kir. gazdasági tanintézet
igazgatósága:

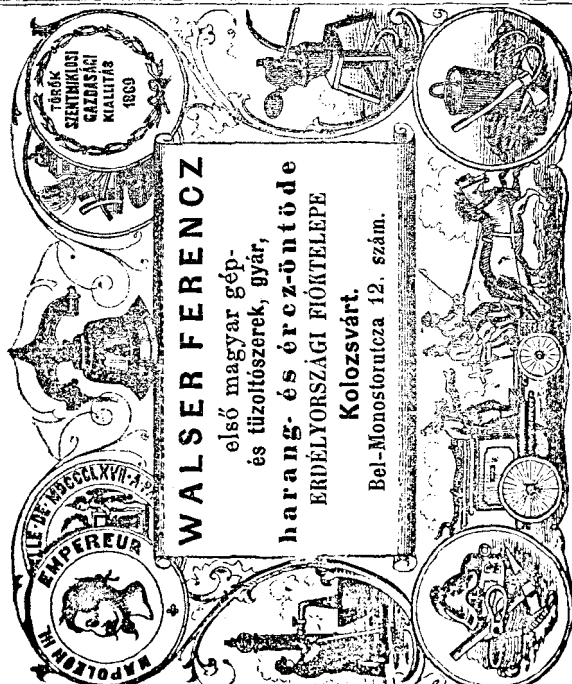
Vörös Sándor,
igazgató.

(5.)

(1—3.)

Kivánatra árlapok és költségvetések bérmentve küldetnek.

Üzlet nagybolt és vízmuvészeti kellékek tárlata.

WALSER FERENCZ
első magyar gép-
és tüzfűszerek, gyár,
harang- és érczöntőde
ERDELYORSZÁGI FŐKÖZLEPE
Kolozsvárt.
Bel-Monostortca 12. szám.

Szelelő-műhely kútak s vízvezetékek berendezésére.

Tételesen leszállított gyári árak mellett.

(2.)

(25—8.)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Egy hectoliter						100 kilo		1 köb- meter	1 kilo marha- hús	
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török- buza	széna	szal- ma	tüzifa		
k r a j e z á r o k b a n												
Balászfalva	február	8	600	500	450	—	220	385	280	—	250	20
Bánfi-Hunyad	február	13	720	560	600	—	—	490	—	—	190	40
Beszterce	február	13	650	450	500	—	260	425	500	200	320	36
Brassó	február	16	665	540	430	325	225	380	295	280	260	40
Csik-Szereda	február	14	700	575	450	350	225	450	200	60	200	32
Deés	február	13	760	680	580	380	370	580	600	180	360	34
Déva	február	17	850	720	650	—	350	520	200	90	230	40
Erzsébetváros	február	17	675	550	450	—	300	425	300	120	250	44
Fogarás	február	9	700	—	400	—	190	380	235	70	220	42
Gyula-Fehérvár	február	17	625	530	500	—	250	425	200	100	245	46
Gyergyó-Szent-Miklós	február	17	750	600	475	400	275	475	260	60	160	30
Hátszeg	február	12	660	620	510	300	300	365	140	80	250	40
Kézdi-Vásárhely	február	15	660	530	460	440	220	420	380	100	300	36
Kolozsvár	február	15	647	—	467	—	210	399	280	210	300	40
Maros-Ludas	január	23	710	675	675	420	350	460	—	—	300	40
Maros-Vásárhely	február	16	825	690	735	625	575	800	300	180	450	40
Medgyes	február	15	655	545	455	—	245	410	165	85	255	40
Nagy-Enyed	február	15	860	780	450	—	260	440	400	180	280	40
Nagy-Szeben	február	16	600	480	470	—	230	430	160	110	325	44—46
Nagy-Várad	február	13	750	625	565	375	240	445	460	250	380	48
Segesvár	február	15	700	500	450	—	240	430	170	100	200	44
Sepsi-Szent-György	február	19	660	600	460	250	260	380	200	80	180	40
Szamosujvár	február	19	650	490	520	—	220	415	250	80	260	40
Szász-Régen	február	15	600	410	460	—	250	460	310	110	260	36
Szász-Sebes	február	8	775	650	500	—	250	415	190	110	240	44
Szászváros	február	17	750	610	550	—	270	390	200	70	210	36
Székely-Udvarhely	február	13	700	550	500	—	200	450	250	30	250	40
Szilágy-Somlyó	február	16	650	570	520	—	195	405	300	200	300	40
Teke	február	12	600	500	475	—	210	400	240	20	300	36
Torda	február	17	650	500	500	350	230	420	100	15	250	44

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjtáblája.

Árszabály tér szerint		s z e r i h i r d e t é s n é l b é l y e g g e l e g y u t t																			
		1		1—3		1—6		1—12		1—18		1—26		1—30		1—36		1—40		1—52	
		frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
$\frac{1}{16}$ oldal	teljes ára	7	30	20	90	36	80	68	60	100	40	127	20	149	—	170	80	192	60	225	00
	25% elengedés	5	55	15	90	28	05	52	35	76	65	97	20	114	—	130	80	147	60	173	10
$\frac{3}{16}$ oldal	teljes ára	4	30	10	90	19	80	36	60	53	40	67	20	79	—	90	80	102	60	120	60
	25% elengedés	3	30	8	40	15	30	28	35	41	40	52	20	61	50	70	80	80	10	94	35
$\frac{4}{16}$ oldal	teljes ára	3	30	6	90	10	80	20	60	29	40	37	20	44	—	50	80	67	60	68	60
	25% elengedés	2	55	5	40	8	55	16	35	23	40	29	70	35	25	40	80	46	35	55	35
$\frac{2}{16}$ oldal	teljes ára	2	30	3	90	6	80	12	60	17	40	22	20	27	—	30	80	35	60	42	60
	25% elengedés	1	80	3	15	5	55	11	35	14	40	18	45	22	50	25	80	29	85	35	85
$\frac{1}{16}$ oldal	teljes ára	1	30	2	90	4	80	8	60	11	40	15	20	18	—	20	80	24	60	29	60
	25% elengedés	1	05	2	40	4	05	7	35	9	90	13	20	15	75	10	30	21	60	26	10

Mellékletek 100 darabonként 1 forint 50 krajával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetszés szerint akárhányszor változtathatják.

Egyletünk t. tagjai és la unk t. előfizetői 25% vagyis egy negyedrészt

engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.

Nyomatott Gámán János örököseinél, közép-utca Minorita-épület.